

Commentaar op en n.a.v. het conceptverslag van bijeenkomst d.d. 18 december 2024
over Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers
Egbert Visscher, Stichting Beter Zeist, 6 januari 2025

In het commentaar zijn ook al aanvullend suggesties opgenomen die gebruikt kunnen worden voor conceptversie van het Handvat

Ad punt 1 Betrokkenheid bij Participatie

Participatie blijft een ver van je bed show tenzij het gaat om zaken waar mensen direct mee te maken hebben. Verder ligt de bal bij de gemeente en ontwikkelaars die actief zouden moeten zorgen om ten minste direct belanghebbenden te laten participeren over respectievelijk gemeentelijk beleid en over betreffende omgevingsprojecten. Bij direct belanghebbenden gaat het ook om intermediaire maatschappelijke organisaties die hun best doen deskundige adviezen te geven.

Ad punt 2 Voorlichting en Vindbaarheid stukken

Het is nog steeds zeer lastig beleidstukken te vinden op de sites van gemeente en raad. Het invullen van de naam van een document in het zoekvenster levert vrijwel nooit iets op. Je moet allerlei andere zoekwegen bewandelen om toch uiteindelijk het betreffende document te vinden, binnen of buiten de gemeentelijke sites. Geen wonder dat inwoners het opgeven om daarop te reageren. Verder schiet de voorlichting tekort omdat mensen zich eerst moeten opgeven voor Nieuwsflitsen voordat zij relevante informatie ontvangen. En de bezorging van de Nieuwsbode is ook al gebrekkig.

Ad punt 3. Evaluatie

Het is de ervaring van Stichting Beter Zeist dat er van gemeentewege geen goed onderbouwde evaluatie plaatsvindt. Wij kennen daar geen voorbeelden van. Als er al geëvalueerd wordt dan blijkt het in feite te gaan om een interne positieve bevestiging van proces en product zonder adequater onderbouwing. Aan verantwoorde en goed onderbouwde evaluatie zal echter zowel vooraf, tijdens de rit als achteraf het nodige gedaan moeten worden, niet alleen intern binnen de gemeente en raad maar vooral ook buiten met de samenleving. Ikzelf als deskundige heb het diverse malen geprobeerd om een adequate opzet van evaluaties van de grond te krijgen, zoals bij de centrummaatregelen, de bomenbeheergroep maar de suggesties en voorstellen werden niet uitgevoerd, ook al werd er soms gezegd dat het gedaan zou worden (bomenbeheergroep).

De redenen liggen voor de hand. Men ziet binnen deze gemeente evaluatie als bedreigend voor het imago van uitvoerende medewerkers, wethouders en de raad. Verder ontbreekt het aan kennis over evalueren. Een goed onderbouwde evaluatie laat zowel t.a.v. proces en product zien wat er concreet werd beoogd, wat er is gerealiseerd en wat niet en hoe daaruit in lessen uit kunnen worden getrokken.

In het handvat zou bijvoorbeeld het volgende kunnen worden opgenomen.

Er wordt per project (of activiteit) een proces- en productevaluatie uitgevoerd. Vooraf wordt op basis van de gemeentelijke kaders tussen de (participerende belanghebbende) inwoners en de initiatiefnemer(s) bepaald en vastgelegd aan welke concrete eisen het proces en het product zouden moeten voldoen. En ook op welke wijze, wanneer en door wie of welk instantie de informatie daarover wordt verzameld. Vervolgens wordt tijdens het verloop van het project en de uitvoering daarvan de informatie verwerkt en tussentijds daarover gerapporteerd en gebruikt om de koers zo nodig aan te passen.

Na het einde van het project en ook na de uitvoering ervan volgt de eindevaluatie met conclusies en aanbevelingen. Deze dient als verantwoording voor het bereiken van de (al of niet aangepaste) doelen en gebleken bruikbaarheid van de werkwijzen. En verder wordt de

eindevaluatie gebruikt door de initiatiefnemers en de gemeente om daaruit lessen te trekken voor de toekomst. Op welke wijze dat gebeurt is aan de raad.

In feite is de procesgang vergelijkbaar met de jaarlijkse begrotingscyclus waarbij tijdens het jaar aanpassing plaatsvindt op basis van de gebleken inkomsten, uitgaven en reserves. Als een dergelijke formulering zoals bovenstaand in het handvat wordt opgenomen zijn ikzelf en anderen bereid verder over evaluatie te adviseren.

Ad punt 5 definitie belanghebbenden

- De eerste ring is de definitie die de rechtbanken en de Raad van State hanteren. Dan gaat het om directe belanghebbendheid. Die hangt overigens af van de woonafstand van burgers tot het plangebied of van de werking/invloed van de omgevingsactiviteit. Bij participatie zullen dus in eerste instantie die inwoners uitgenodigd moeten worden om deel te nemen aan een participatietraject c.q. overleg. De bepaling daarvan levert nu vaak problemen op.
- Daarnaast zijn sommige organisaties belanghebbend zoals erfgoedorganisaties, maatschappelijke organisaties, bedrijven en instellingen die een direct belang vertegenwoordigen. Dit onder de voorwaarden dat het direct belang statutair c.q. qua concrete doelstellingen en activiteiten aantoonbaar is.
- Daarbuiten heb je belanghebbenden die aantoonbaar invloed kunnen ondergaan van de te maken keuzen. Die kunnen ook actief voor een participatietraject worden uitgenodigd.
- Verder zouden anderen zich kunnen opgeven voor participatie als zij enig belang hebben bij de planontwikkeling. In die categorie zouden de mensen zichzelf moeten kunnen aanmelden met opgave van hun belang. Het lijkt ons dat in het proces duidelijk zou moeten zijn vanuit welke achtergrond van belanghebbendheid wordt deelgenomen. Anders krijg je al gauw twist binnen het participatietraject over de rol van eenieder in het proces. Op deze manier is ook de motie over participatie uit te voeren. Voor een ontwikkelaar is het anders niet na te gaan wat de betrokkenheid is deelnemers die zich voor participatie opgeven.

Ad punt 6 informatierol gemeente en raad

De onafhankelijke rol van de gemeente en raadsgriffie moet helder zijn t.a.v. verstrekking van informatie aan potentiële en feitelijke deelnemers aan participatietrajecten. Dat kan het beste gebeuren door duidelijke vermelding daarover op sites, in nieuwsbrieven en e-mails hoe informatie kan worden verkregen.

Ad punt 7 vroegtijdigheid van participatie

Dit is een belangrijk punt. Immers: niemand wil verrast worden. Overigens zouden de waarden al grotendeels verkend moeten zijn in het kader van het opstellen van het omgevingsplan. Soms hebben buurten en dorpen ook al eigen bruikbare buurtvisies. Verder zullen ook de relevante beleidsdocumenten en al bestaande inventarisaties beschikbaar moeten zijn en worden toegelicht. Aan deze voorinformatie ontbreekt het vaak bij participatietrajecten. Dat leidt dan later onnodig tot onderlinge wrevel en misverstanden.

Ad punt 8 onafhankelijke verslaglegging

T.a.v. dit punt gaat het vaak fout in het proces. Je moet de kat (initiatiefnemer) 'niet op het spek binden'. Hetzelfde geldt voor participanten met eigen belangen. Bij participatie gaat het om draagvlak en kwaliteit van de inbreng. Dat vergt een onafhankelijke verslaglegging. Die zou bij ingrijpende en grote projecten verplicht moeten zijn.

Ad punt 11 Betrokkenheid organisaties bij middelste categorie

Hierover is onder commentaar Ad punt 1 al het nodige gezegd. Het betrekken van intermediaire maatschappelijke organisaties is nodig. Dit punt graag noemen.

Ad punt 14 suggestie uitvoeren motie

Zie commentaar onder punt Ad punt 5, laatste aandachtsstreepje.

Ad punt 15 bijeenkomst raad

Het lijkt ons zinnig de discussie daarover in openbaarheid te voeren.

Inwoners en hun organisaties willen graag weten hoe er door gemeente en raad gedacht wordt over participatie. Dan kunnen zij daarop inhaken.

Punten overig

16 Er is veel informatie beschikbaar bij Stichting Beter Zeist over in Zeist gevolgde participatietrajecten en de voorstellen daarover vanuit de maatschappelijke organisaties. Die kan worden doorgegeven gezien de daarin staande aanbevelingen.

17 Expliciet werd in het contact de vraag gesteld wat wel en niet de (juridische) status is van het te ontwikkelen handvat. De status zou vooraf helder en concreet moeten worden aangegeven i.v.m. het ontstaan verkeerde verwachtingen over het document.